

Plan de formación do profesorado en Educación para a Igualdade de Xénero e o Desenvolvemento

Muévete por la igualdad.
Es de justicia.

Este plan desenvólvese no marco da campaña **“Móvete pola Igualdade. É de Xustiza”**, financiada pola AECI e executada por Axuda en Acción, Entreculturas e InteRed, que quere sensibilizar sobre a importancia do papel que xogan as mulleres no avance das sociedades e a igualdade de xénero como factor clave no desenvolvemento. Devandita campaña esta orientada á articulación dos principais actores da cooperación para a elaboración dunha axenda que promova o cumprimento das metas de Beijing e Obxectivos do Milenio.

Índice

1. Contexto e xustificación do plan de formación.
2. Destinatarios da formación.
3. Obxectivo xeral e obxectivos específicos.
4. Organización e metodoloxía.
5. Identificación de contidos.
6. Accións formativas.
7. Charlas-coloquios.
8. Recursos materiais, humanos e pedagóxicos necesarios.
9. Recursos Económicos.
10. Avaliación.

1. Contexto e xustificación do plan de formación.

A situación das mulleres é moi diferente duns países a outros, aínda que teñen un denominador común: **en ningún país do mundo as mulleres teñen os mesmos dereitos e oportunidades que os homes**, feito que as impide participar en igualdade de condicións en todos os ámbitos da vida.

A pesar dos cambios e esforzos realizados, seguen existindo grandes desigualdades entre homes e mulleres, que se manifestan de diferentes formas:

- O 70 % da poboación que vive na pobreza son mulleres.
- Dous terzos da poboación adulta analfabeta son mulleres.
- Cada minuto morre unha muller no mundo por causas relacionadas co embarazo e o parto.
- Polo menos unha de cada tres mulleres e nenas en todo o mundo foron golpeadas ou sometidas a abusos sexuais ao longo da súa vida.
- O 90% das vítimas da guerra son civís, a maioría mulleres, nenas e nenos.
- A inmigración feminina medrou nos últimos dez anos un 74%, fronte ao 22% que aumentou a masculina. A xornada laboral das mulleres inmigrantes é un 37% máis longa que a das españolas.

Con todo, parello ás cifras que dan medida á inxustiza, atopamos outras moitas que nos falan da **decisiva achega das mulleres ao desenvolvemento das súas sociedades**. As mulleres producen entre o 60% e o 80% dos alimentos nos países en desenvolvemento e a metade a nivel mundial e a súa contribución en traballos non remunerados suporía en valor monetario o equivalente a un 25%-30% do Produto Interior Bruto mundial. As mulleres protagonizaron, e ségueno facendo, múltiples movementos en defensa dos Dereitos Humanos, pola fin dos conflitos armados, pola consolidación da paz e pola defensa do medio ambiente, e son as mulleres as que se encargan de atender a membros da familia enfermos ou que non poden valerse por si mesmos, tarefas que son absolutamente necesarias para garantir o funcionamento dos sistemas de saúde modernos.

Esta situación é consecuencia dos condicionantes de xénero -os roles e estereotipos que as sociedades lles asignan ás mulleres e aos homes por pertencer a un sexo ou outro- que condicionan a vida de homes e de mulleres, limitando a súa liberdade, impedindo o desenvolvemento pleno das súas capacidades, tanto persoais como profesionais.

A importancia da educación:

Aínda queda un gran camiño por percorrer para alcanzar a igualdade real entre mulleres e homes. Necesitamos traballar para acadar un empoderamento das mulleres, desaprender os mandatos do xénero, repensar valores e actitudes que impregnan as culturas e a vida das persoas que contribúen á desigualdade entre sexos.

A educación é parte esencial para a transmisión dos roles e estereotipos de xénero, de aí a importancia que ten como ferramenta de cambio social. Convértese en imprescindible, polo tanto, traballar desde a escola pola igualdade e abordar o sexismo en todos os ámbitos educativos.

Apoio normativo internacional e nacional:

-Entre os acordos e compromisos internacionais que buscan contribuír ao logro da Igualdade de Xénero, destaca a Plataforma de Acción que se asinou como resultado da **IV Conferencia Mundial sobre a muller en Beijing**, onde os 189 Estados participantes recoñeceron que a igualdade entre os sexos é inherente ao Desenvolvemento. Os gobernos comprometéronse a establecer a igualdade de dereitos e combater a desigualdade de oportunidades, garantindo, deste xeito, o exercicio de todos os dereitos e liberdades para calquera persoa.

En España déronse importantes pasos para lograr a igualdade real entre homes e mulleres:

-**A Lei Integral contra a Violencia de Xénero** menciona a “*necesidade de articular medidas de sensibilización e prevención no ámbito educativo*”. Nesta lei, **a formación no respecto dos dereitos e liberdades fundamentais e da igualdade entre homes e mulleres**, descríbese como un dos fins do sistema educativo español.

-**Lei orgánica para a igualdade efectiva de mulleres e homes** ten como obxecto facer efectivo o dereito de igualdade de trato e oportunidades entre mulleres e homes, mediante a eliminación da discriminación da muller.

É de destacar como novidade desta lei, a consideración da dimensión da transversalidade da igualdade. Como consecuencia da súa promulgación, modificáronse importantes leis en materia de educación e cultura. Por exemplo, en relación ao sistema educativo, este debe incluír nos seus fins (currículos):

- A educación a igualdade de dereitos e oportunidades entre mulleres e homes.
- A eliminación dos obstáculos que dificultan a igualdade efectiva entre mulleres e homes.
- Evitar os comportamentos sexistas, os estereotipos sociais asociados, etc.
- Formación inicial e permanente do profesorado.
- Repaso e eliminación dos contidos sexistas nos libros de texto e materiais didácticos.
- Presenza equilibrada de mulleres e homes nos órganos de control e de goberno dos centros docentes.
- Proxectos e programas dirixidos a fomentar a coeducación.
- Recoñecemento das mulleres na Historia.

Para que sexa posible **a incorporación da perspectiva de xénero no mundo académico**, é imprescindible que o profesorado estea formado e sensibilizado sobre a desigualdade de xénero no mundo e as súas consecuencias.

Con este plan de formación buscamos que o profesorado adquira ferramentas para identificar os aspectos sexistas, cuestionar a súa propia práctica e promover desde unha educación non sexista a transformación das relacións de xénero.

2. Destinatarios da formación.

O colectivo destinatario deste plan de formación é o Profesorado das etapas de educación infantil, primaria, secundaria, formación profesional e bacharelato; do ensino público e privado en activo ou en procura de emprego.

Estamos a falar dun colectivo cunha gran carga de traballo, que adoita acceder á oferta de material para o traballo de educación en valores nas aulas polas ONGs e con escaso tempo dispoñible para a formación.

Contan con espazos específicos de formación e a súa conciencia de xénero é moi variada. No ensino privado e/ou concertado a oferta formativa en xénero, cando se dá, adoita adquirirse de forma transversal na formación sobre outros temas, como educación en valores ou multiculturalidade. Na educación pública, dependendo das CCAA, hai diferentes ofertas formativas en xénero tanto en duración como en profundidade dos contidos.

3. Obxectivo xeral e obxectivos específicos.

A **finalidade** deste plan é a de:

- promover unha educación non sexista, que
- faga visible a importancia da equidade de xénero no desenvolvemento e que
- fortaleza as capacidades de participación da organizacións sociais e institucións educativas.

Obxectivo Xeral de Aprendizaxe:

Desenvolver as capacidades necesarias para promover, desde a educación, a igualdade de xénero como factor clave do desenvolvemento humano e sostible.

Obxectivos específicos de aprendizaxe:

- Identificar as desigualdades de xénero en diferentes ámbitos: familia, escola, traballo... e detectar actitudes e comportamentos sexistas propios e alleos.
- Sensibilizar e capacitar o profesorado sobre a necesidade dunha educación non sexista que proporcione valores de igualdade e supere a discriminación por razóns de sexo.
- Promover a transformación das relacións de xénero no proceso de socialización que leva a cabo nos espazos educativos.
- Ser capaz de sensibilizar sobre a situación das mulleres e as relacións de xénero no mundo.
- Promover a igualdade de xénero como elemento imprescindible para alcanzar un desenvolvemento humano sostible.
- Coñecer a plataforma de acción de Beijing e os Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio (ODM) e mobilizarse para contribuír ao seu cumprimento.

4. Organización e metodoloxía.

As accións formativas terán unha duración entre 8 e 30 horas distribuídas en sesións de 3 a 4 horas. O número máximo de participantes na formación será de 25 e o mínimo de 8. Así mesmo, prevese a realización de sesións de menor duración, 2-3 horas, sobre temáticas máis específicas e cunha metodoloxía de charla-colquio.

A metodoloxía que propomos pretende potenciar ao máximo as capacidades das persoas participantes unindo traballo individual e traballo en equipo, para que se favoreza así tanto a introspección como o intercambio de ideas e o consenso.

Como punto de partida, expomos unha metodoloxía coas seguintes características:

- ✚ **Participativa e aberta:** As persoas receptoras deben constituírse no núcleo da formación, expóndose os distintos temas de tal modo que se xere un intercambio de información e puntos de vista entre formadores/as e participantes. É preferible evitar a conferencia.
- ✚ **Activa, práctica:** Aprender facendo. Ademais, se damos un enfoque lúdico ás actividades, axudaranos a fixar os coñecementos apresos.
- ✚ **Motivadora e vivencial:** Para conectar coas necesidades e intereses das e dos participantes e respondendo a estes, que consideramos esencial para conseguir aprendizaxes significativas.

Cando se dean as condicións necesarias favorecerase a utilización da metodoloxía socio-afectiva, na que se parte do vivenciado para facilitar a transformación persoal e favorecer a acción.

- **Sentir:** Aprendizaxe na propia pel, utilización de técnicas que permiten aflorar sentimentos e actitudes profundas.
- **Pensar:** Unha vez que as persoas vivan unha situación debemos pasar á análise, á capacidade de describir o experimentado, e entón achegar datos, conceptos, teorías que ao estar sensibilizados e sensibilizadas van ser debatidas e integradas.
- **Actuar:** Queremos fomentar que se desenvolvan actitudes críticas e transformadoras; que senta a necesidade de transmitir e educar desde a igualdade de oportunidades.

Outras propostas metodolóxicas, no caso de que non se dean as condicións para o uso da metodoloxía anterior:

- Interrogativa:
 - Inductiva; do ao particular xeneral.
 - Deductiva: do xeral ao particula.
- Expositiva: Complementa as anteriores Descubrimiento:
 - Formulación do obxectivo.
 - Formulación do problema.
 - Achea de información e materiais.
 - Organización de grupos de traballo.
 - Conclusións.

5. Identificación de contidos.

Contidos conceptuais:

- O sistema sexo/xénero. Roles e estereotipos de xénero.
- Sexismo e androcentrismo. Desigualdades de xénero.
- Proceso de socialización e construción da identidade de xénero.
- O currículo e a transmisión de valores desde unha perspectiva de xénero.
- A coeducación como unha alternativa de educación no valor da igualdade.
- As mulleres no mundo: distintas manifestacións dun mesmo fenómeno. A achega das mulleres ao desenvolvemento.
- A relación entre a igualdade de xénero e o desenvolvemento.
- Xénero e interculturalidad.
- Por que os ODM e Beijing? Avances e retrocesos no respecto dos dereitos humanos das mulleres.
- Participación política e liderado das mulleres.
- Ferramentas para incorporar a perspectiva de xénero.

Contidos procedementais:

- Análise da realidade das mulleres con enfoque de xénero.
- Análise das diferenzas educativas entre homes e mulleres.
- Revisión do proxecto curricular do centro desde a perspectiva de xénero.
- Incorporación de pautas non sexista na realidade cotiá: Uso de linguaxe non sexista.
- Analizar e desaprender os estereotipos relativos ás mulleres e homes doutros contextos sociais, culturais e económicos.
- Análise crítica, elaboración e uso de mensaxes e imaxes sobre as mulleres e homes do mundo e a súa participación no desenvolvemento.

Contidos actitudinais:

- Apreciación da igualdade de xénero como cuestión de dereitos humanos
- Desenvolvemento dunha actitude crítica e autocrítica: Cuestionamiento do aprendido sobre a nosa identidade como mulleres e homes
- Compromiso de incorporar unha perspectiva de xénero no noso traballo e en todas as facetas da vida.
- Adquirir actitudes e comportamentos que promovan a educación de xénero.
- Valoración e respecto da diversidade nos estereotipos e relacións de xénero no mundo.

6. Accións formativas.

I. Curso de educación para a igualdade de xénero e o desenvolvemento (24-32 hs).

(6-8 sesións de 3-4 horas)

Obxectivo Xeral de Aprendizaxe:

Desenvolver as capacidades necesarias para promover, desde a educación, a igualdade de xénero como factor crave do desenvolvemento humano e sostible.

Obxectivos específicos de aprendizaxe:

- Identificar as desigualdades de xénero en diferentes ámbitos: familia, escola, traballo...
- Sensibilizar e capacitar o profesorado sobre a necesidade dunha educación non sexista que proporcione valores de igualdade e supere a discriminación por razóns de sexo.
- Promover a transformación das relacións de xénero no proceso de socialización que leva a cabo nos espazos educativos.
- Ser capaz de sensibilizar sobre a situación das mulleres e as relacións de xénero no mundo.
- Promover a igualdade de xénero como elemento imprescindible para alcanzar un desenvolvemento humano sostible.
- Coñecer a plataforma de acción de Beijing e mobilizarse para contribuír ao seu cumprimento.

1ª Sesión: O sistema sexo/xénero. Roles e estereotipos de xénero. As mulleres no mundo: distintas manifestacións dun mesmo fenómeno. A achega das mulleres ao desenvolvemento: migracións, participación política, traballo de coidado.

2ª Sesión: Proceso de socialización e construción da identidade de xénero: familia, medios de comunicación, linguaxe, publicidade? Análise das diferenzas educativas entre homes e mulleres: uso de espazos?

3ª Sesión: O currículo oculto e a transmisión de valores desde unha perspectiva de xénero. A coeducación como educación no valor da igualdade. Revisión do proxecto curricular do centro e programación de aula desde a perspectiva de xénero. Elaboración de propostas.

4ª Sesión: A relación entre a igualdade de xénero e o desenvolvemento. Diferenciación de condición e posición de xénero e determinación de necesidades prácticas e intereses estratéxicos.

5ª Sesión: Por que os ODM e Beijing? Avances e retrocesos no respecto dos dereitos humanos das mulleres. Ferramentas para incorporar a perspectiva de xénero: Mainstreaming e empoderamento.

6ª Sesión: Pasar á acción: a favor de Beijing. Elaboración e uso de mensaxes e imaxes sobre as mulleres e homes do mundo e a súa participación no desenvolvemento.

II. Curso de educación para la igualdad de género .1ª Parte (9-16 horas)

(3-4 sesións de 3-4 horas)

Obxectivo Xeral de Aprendizaxe:

Desenvolver as capacidades necesarias para promover a igualdade de xénero desde a educación.

Obxectivos específicos de aprendizaxe:

- Identificar as desigualdades de xénero en diferentes ámbitos: familia, escola, traballo...
- Sensibilizar e capacitar ao profesorado sobre a necesidade dunha educación non sexista que proporcione valores de igualdade e supere a discriminación por razóns de sexo.
- Promover a transformación das relacións de xénero no proceso de socialización que leva a cabo nos espazos educativos.

Sesións:

1ª Sesión: O sistema sexo/xénero. Roles e estereotipos de xénero. Sexismo e androcentrismo. Desigualdades de xénero: laborais, escolares, espazo público, privado e doméstico...

2ª Sesión: Proceso de socialización e construción da identidade de xénero: familia, medios de comunicación, linguaxe, publicidade... Análise das diferenzas educativas entre homes e mulleres: uso de espazos,...

3ª Sesión: O currículo oculto e a transmisión de valores desde unha perspectiva de xénero. A coeducación como educación no valor da igualdade.

4ª Sesión: Revisión do proxecto curricular do centro e programación de aula desde a perspectiva de xénero. Elaboración de propostas.

III. Curso de Educación para el desarrollo con igualdad de género 2ª Parte(9-16 h)

(3-4 sesións de 3 o 4 horas).

Obxectivo Xeral de Aprendizaxe:

Desenvolver as capacidades necesarias para promover, desde a educación, a igualdade de xénero como factor crave do desenvolvemento humano e sostible.

Obxectivos específicos de aprendizaxe:

- Identificar as desigualdades de xénero en diferentes ámbitos: familia, escola, traballo...
- Ser capaz de sensibilizar sobre a situación das mulleres e as relacións de xénero no mundo.
- Promover a igualdade de xénero como elemento imprescindible para alcanzar un desenvolvemento humano sostible.
- Coñecer a plataforma de acción de Beijing e mobilizarse para contribuír ao seu cumprimento.

1ª Sesión: O sistema sexo/xénero. Roles e estereotipos de xénero. As mulleres no mundo: distintas manifestacións dun mesmo fenómeno. A chegada das mulleres ao desenvolvemento: migracións, participación política, traballo de coidado.

2ª Sesión: A relación entre a igualdade de xénero e o desenvolvemento. Diferenciación de condición e posición de xénero e determinación de necesidades prácticas e intereses estratéxicos.

3ª Sesión: Por que os ODM e Beijing? Avances e retrocesos no respecto dos dereitos humanos das mulleres. Ferramentas para incorporar a perspectiva de xénero: Mainstreaming e empoderamento.

4ª Sesión: Pasar á acción: a favor de Beijing. Elaboración e uso de mensaxes e imaxes sobre as mulleres e homes do mundo e a súa participación no desenvolvemento.

7. Charlas-coloquios.

Tendo en conta a dificultade dos docentes en activo para a realización de accións formativas de longa duración, prevese a realización de charlas-coloquios de 1 a 3 horas nas que se aborden temas concretos de xeito máis específico. Sen prexuízo de que o contido destas charlas-coloquios pode ser proposto, dentro dos contidos que se prevé traballar no plan de formación, algunhas propostas poderían ser:

- Aprender a ser muller e home na escola: repaso histórico de distintos modelos.
- Coeducación: unha proposta alternativa.
- Educar mulleres e homes pola igualdade.
- Igualdade de xénero e desenvolvemento: unha relación necesaria.
- Educación para o desenvolvemento e a igualdade de xénero.
- Uso de imaxes e mensaxes na educación, desde a perspectiva de xénero.
- Interculturalidade, xénero e convivencia escolar.
- O currículo oculto: análise da práctica e organización educativa.

8. Recursos pedagóxicos, humanos e materiais necesarios.

Recursos pedagóxicos:

Os materiais didácticos de apoio da campaña poderanse empregar para aprofundar nos contidos e como guía para actividades propostas. Tamén se atoparán neles referencias a materiais audiovisuais que poden servir de apoio ás sesións.

Recursos Humanos:

A formación será impartida por especialistas en educación para a igualdade de xénero do ámbito local no que se vaia a realizar a formación ou desprazados desde Madrid.

Recursos técnicos e materiais necesarios:

Computador portátil, canón-proxector e DVD. Papelógrafos e rotuladores. Aula ampla con mobiliario móbil para poder ser retirado se é necesario.

9. Recursos económicos.

As organizacións InteRed, Entreculturas e Axuda en Acción contan co apoio económico da Axencia Española de Cooperación para a execución deste plan de formación. Así mesmo, comprométese a achegar os seus recursos e experiencia, especialmente no que atinxe á coordinación e seguimento das accións formativas.

10. Método de avaliación

Preténdese facer da avaliación un proceso constante que permita enriquecer e adaptar o plan de formación desde o seu deseño ata a súa finalización e en toda a súa execución. Os aspectos a avaliar serán, fundamentalmente, o logro de obxectivos, a selección e tratamento dos contidos, a metodoloxía empregada, os/as formadores/as seleccionados, os recursos empregados, a coordinación e organización do curso, o grupo e cada un dos/as participantes de xeito individual.

Ao finalizar cada unha das accións formativas, realizarase unha avaliación individual e colectiva por parte de todos os participantes, así como polo equipo de coordinación do curso, e redactarase un informe-memoria da experiencia.

As persoas que participen no 80% das horas de formación realizadas e leven a termo, nos casos que así se propoña, unha práctica asociada aos contidos, recibirán un certificado co respaldo da institución na que se enmarcou a acción formativa.